

Citation Analysis of the Articles Published in Journal of Studies in Library and Information Science

Received: 16 April 2016

Accepted: 5 Dec. 2016

Malekmohammadi S (MA)^{1*}

Haji Zeinolabedini M (PhD)²

1. Publication supervisor of Institute for Higher Education ACECR, Khuzestan, Ahvaz, Iran.

2. Information Science & Knowledge Department, Education and Psychology School, Shahid Beheshti University, Velenjak, Tehran, Iran.

Corresponding Author:

Saeed Malekmohammadi

Iran, Khuzestan, Ahvaz, Pardis1, near Payamenoor University, Institute for Higher Education ACECR, Khuzestan.

Email:

saeedmalekmohammadi9077@gmail.com

Abstract

Background and aim: The journals are the valid method for communication between authors and subject specialists. The aim of this study was to investigate the citations of the articles published in Journal of Studies in Library and Information Science (JSLIS).

Material and methods: This survey study investigated the citations of the articles published in JSLIS during 2009-2015 (issues 1-15). Data were analyzed using Excel and descriptive statistics (frequency, percent and mean).

Findings: Among 1963 citations of 110 published articles, most citations belonged to journals (52.77%), citation mean for each article (17.84 ± 7.94) and authors' self-citation (5.09%). The most cited authors of Persian and English are Farideh Osareh and Garfield, respectively. The most cited journals of Persian and English are "Library and Information Science" and "Scientometrics", respectively. The most cited Persian and English books are "From Bibliometrics to Webometrics" and "Introduction to Informetrics", respectively. The half-life mean for Persian resources is 9 years and 6 months while for English ones is 11 years and 2 months.

Conclusion: Although published articles in JSLIS have had an acceptable condition from the view point of authorship pattern, considering limited usage of up-to-date resources and due to the high half-life ones, it seems that the affiliated organization needs to take measures for improving the authors' pattern of information-seeking behavior to develop the further research in the field of Library and Information Science.

Keywords: Citation analysis, Journal of Studies in Library and Information Science, Scientific collaboration, Half-life

تحلیل استنادی مقالات دو فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات کتابداری و علم اطلاعات

پذیرش مقاله: ۹۵/۹/۱۵

دریافت مقاله: ۹۵/۱/۲۸

چکیده

سعید ملک محمدی (MA)^{۱*}

محسن حاجی زین العابدینی (PhD)^۲

سابقه و هدف: مجلات علمی، یکی از راه‌های معتبر برقراری ارتباط میان نویسندگان و متخصصان موضوعی می‌باشد. هدف از این مطالعه، بررسی وضعیت استادهای مقاله‌های دو فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات کتابداری و علم اطلاعات است.

۱. مسئول انتشارات معاونت پژوهشی موسسه آموزش عالی جهاد دانشگاهی خوزستان، اهواز، ایران.

مواد و روش‌ها: در این پژوهش به صورت پیمایشی و با استفاده از روش تحلیل استنادی به بررسی وضعیت استناد در مقالات منتشر شده در دو فصلنامه مطالعات کتابداری و علم اطلاعات طی سال‌های ۱۳۹۴-۱۳۸۸ (شماره ۱۵-۱) پرداخته است و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی (فراوانی، درصد، میانگین) و نرم‌افزار اکسل استفاده شد.

۲. گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

یافته‌ها: از ۱۹۶۳ استناد در ۱۱۰ مقاله منتشر شده در دو فصلنامه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، بیش‌ترین استنادات به نشریات (۵۲/۷۷٪) بوده است. میانگین استناد (۱۷/۸۴ ± ۷/۹۴) و میزان خوداستنادی مولفان (۵/۰۹٪) بوده است. پراستنادترین نویسنده فارسی ولاتین، فریده عصاره و گارفیلد، پراستنادترین نشریه فارسی و لاتین، کتابداری و اطلاع‌رسانی و Scientometric و پراستنادترین کتاب فارسی و لاتین از کتابسنجی تا وب سنجی و Introduction to Informetrics می‌باشد. میانگین نیم‌عمر منابع فارسی ۹ سال و ۶ ماه و منابع لاتین ۱۱ سال و ۲ ماه است.

*نویسنده مسئول:

سعید ملک محمدی

خوزستان، اهواز، پردیس ۱، جنب دانشگاه پیام نور، موسسه آموزش عالی جهاد دانشگاهی خوزستان.

Email:

saeedmalekmohammad9077@gmail.com

نتیجه‌گیری: هر چند مقالات منتشر شده در دو فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات کتابداری و علم اطلاعات از نظر الگوی نویسندگی از وضعیت مطلوبی برخوردارند، ولی با توجه به استفاده محدود از منابع روزآمد و بالا بودن نیم‌عمر منابع به نظر می‌رسد که سازمان مادر نیاز به اتخاذ معیارهایی جهت بهبود الگوی رفتار اطلاع‌یابی مولفان دارد و این امر می‌تواند به انجام پژوهش‌های گسترده‌تری در حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی کمک کند.

واژگان کلیدی: تحلیل استنادی، مطالعات کتابداری و علم اطلاعات، استناد، مشارکت علمی،

نیم‌عمر

مقدمه

اجتماعی از سوی دیگر که کارشناسی و گردآوری مقالات و منابع آنها را راحت کرده، مسیر کشف و تشخیص رفتارهای استفاده از منابع هموار شده است. بنیان روش‌های تحلیل استنادی این است که میان مدرک استنادشونده (سند) و مدرک استنادکننده (متن) نوعی رابطه محتوایی وجود دارد و متن کم و بیش به همان موضوعی می‌پردازد که سند به آن پرداخته است (۳). تحلیل استنادی کاربردهای بسیار مهمی دارد که موارد عمده آن‌ها عبارتند از بهبود کنترل کتابشناختی متون رشته‌های مختلف، تعیین منابع هسته، گروه‌بندی، ردگیری گسترش اندیشه‌ها و رشد متون علمی، پیش‌بینی روند انتشارات، تبیین الگوی استفاده از انواع منابع در فهرست منابع و مآخذ و سیاست‌گذاری برای مجموعه‌سازی کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی. امروزه پژوهشگران برای اینکه نتایج پژوهش‌های خود را سریع و به صورت روزآمد در اختیار دیگران قرار دهند آنها را به صورت مقاله در نشریات چاپ می‌کنند و به همین دلیل نشریات در پاسخگویی به نیازهای محققان از جایگاه خاصی برخوردار

مجلات به دلیل ویژگی‌های خاص خود، بیشتر از دیگر منابع اطلاعاتی مورد توجه محققان و پژوهشگران واقع می‌شوند. مقاله‌های منتشر شده در مجلات به دلیل تازگی، کوتاهی مطالب، سرعت انتقال، ارزان بودن، دسترسی آسان، معرفی آخرین پژوهش‌ها، انتقادات و بررسی اهل فن، تنوع مطالب و شکل ارائه و گاه زبان و بیان آسان، به طور معمول برای پژوهشگران جذابیت بیشتری دارد و از نظر پژوهش نیز نسبت به کتاب‌های علمی کاربرد بیشتری دارند (۱).

Garfield بر این باور است که هر جمله‌ی یک مقاله که به بررسی متون می‌پردازد، با یک استناد حمایت می‌شود. استنادها موضوع جالبی برای مطالعه هستند؛ زیرا هم به آسانی در دسترس قرار دارند و هم به اعتبار داده‌ها آسبی نمی‌رسانند و بر خلاف دستیابی به داده‌ها از راه مصاحبه و پرسشنامه، استنادها معیارهای مزاحمی نیستند (۲). با پیدایش روش علمی تحلیل استنادی از یک سو و انتشار مستمر ابزارهای کتابشناختی همانند نمایه استنادی علوم و نمایه استنادی علوم

۹۳/۳٪ بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده‌اند (۹). گرامی راد و همکاران در تحقیقی دریافتند که طی سال‌های مورد بررسی ۱۲۴۱ مقاله در مجلات علمی و پژوهشی حوزه حسابداری و مالی به چاپ رسیده است که ۲۸۷۱ نویسنده در تولید این مقالات مشارکت داشته‌اند. از این تعداد ۲۳۶۵ نفر معادل ۸۲٪ از آنان را مردان و ۵۰۶ نفر معادل ۱۸٪ از آنان را زنان تشکیل داده‌اند. ۷٪ مقالات تک نویسنده و ۹۳٪ حاصل کار گروهی بود (۱۰).

محمدی و همکاران در پژوهشی به تحلیل استنادی ۱۵۱ مقاله تألیفی در ۲۰ شماره دو فصلنامه علمی- پژوهشی تربیت اسلامی پرداختند. یافته‌های آنان نشان داد که در مجموع ۴۰۲۳ مورد استناد در این مقالات به کار رفته است که میانگین ۲۶/۶۴ استناد برای هر مقاله محاسبه شد. بیشترین تعداد استنادات صورت گرفته به منابع را کتاب‌ها با ۷۲/۶٪ و بعد از آن مقالات با ۲۰/۸٪ به خود اختصاص داده‌اند. منابع فارسی با ۶۰/۳٪ در رتبه نخست استنادات و منابع انگلیسی با ۱۹/۷٪ در رتبه دوم قرار گرفته‌اند. بیشترین نیم‌عمر مربوط به کتاب‌های لاتین با ۱۶ سال و ۱ ماه و کمترین نیم‌عمر مربوط به مقالات فارسی با ۸ سال و ۴ ماه بوده‌است. میزان خوداستنادی نویسندگان در مقالات ۲٪ کل استنادات بوده است (۱۱).

Buttlar در سال ۱۹۹۹ در پژوهش خود با عنوان «منابع اطلاعاتی در پژوهش‌های دکترای علوم کتابداری و اطلاع رسانی» دریافت که ۸۰٪ از استنادهای این منابع دارای یک نویسنده بوده‌اند و مردان نیز بیش از زنان مورد استناد قرار گرفته‌اند (۱۲). Tiew و همکاران در سال ۲۰۰۰ در بررسی خود بر روی مجله‌ی پژوهش لاستیک طبیعی ۱ همکاری گروهی و موضوعات را مورد مطالعه قرار دادند. آنان دریافتند که تمایل به تحقیقات گروهی در میان متخصصان در دسته‌های ۲ یا بیش از ۲ نفر در این مجله مشهود بوده و ۶۱/۵۶٪ از کل منابع فوق را به خود اختصاص داده‌اند. موضوع محوری این مجله نیز شیمی و فناوری با ۶/۶۰٪ بوده است (۱۳).

دو فصلنامه مطالعات کتابداری و علم اطلاعات با هدف تبادل علم و هم‌اندیشی بین محققان و متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی به صورت سالانه در دو شماره توسط معاونت پژوهشی دانشگاه شهید چمران اهواز منتشر می‌گردد. این مجله یکی از مجلات تخصصی تفکیک شده از مجله علوم تربیتی و روانشناسی است که بر اساس نامه شماره ۱۰۶۷۹/۳ مورخ ۱۳۸۷/۱۲/۲۸ مدیر کل امور پژوهشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، از طرف کمیسیون نشریات علمی کشور دارای درجه علمی- پژوهشی شناخته شده است و از سال ۱۳۸۸ منتشر می‌شود، تاکنون طی هفت سال، ۱۵ شماره از آن منتشر شده است و از سال ۹۰ بصورت الکترونیکی منتشر می‌شود. از آنجا که هر نوعی از تولیدات و نشریات علمی به منظور پیشرفت هر چه بیشتر و تداوم خود نیاز به بازبینی مسیری که پیموده است دارد، بنابراین، پژوهش حاضر درصدد است تا فعالیت هفت ساله نشریه علمی- پژوهشی مطالعات کتابداری و علم اطلاعات را که یکی از نشریات معتبر حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی است و در پایگاه استنادی جهان اسلام

هستند (۴). ارزش مجلات هم در زمان انتشار و هم پس از گذشت زمان انکارناپذیر است. این گفته قدیمی R.N.Broadus که قرن هیجدهم قرن جزوه، قرن نوزدهم قرن کتاب و قرن بیستم قرن نشریات است هنوز تازگی خود را از دست نداده است (۵).

با توجه به اینکه در زمینه تحلیل استنادی در داخل و خارج از ایران پژوهش‌های بسیاری انجام شده است، در این بخش، تنها به چند مورد که مشابهتی با پژوهش حاضر داشته‌اند، اشاره می‌شود: عصاره در پایان نامه خود به بررسی وضع استناد در مجلات پزشکی فارسی مجلات دانشکده‌های پزشکی دانشگاه‌های تهران، شهید بهشتی و مشهد در سال‌های ۱۳۶۵-۱۳۵۴ پرداخت. یافته‌های وی نشان داد که بیشترین استنادها به مجلات (۷۶/۳٪) و کتاب‌ها (۲۳/۷٪) بوده است (۶).

محمدی و همکاران پس از ارزیابی ۱۷۴۸ استناد به کار رفته در فصلنامه کتابداری و اطلاع رسانی دریافتند که میانگین استناد برای هر مقاله ۱۱/۹ استناد است. مقالات در رتبه نخست منابع مورد استناد قرار گرفت و منابع انگلیسی با فاصله اندکی بالاتر از منابع فارسی قرار داشتند. نیم‌عمر داده‌ها مشخص شد که کتاب‌های لاتین با ۱۴ سال و ۲ ماه و منابع اینترنتی با ۴ سال و ۵ ماه بیش‌ترین و کم‌ترین میزان نیم‌عمر را دارا بوده‌اند (۷).

پاکدامن و همکاران در پژوهشی به تحلیل استنادی ۱۱۵۴ استناد به کار رفته در فصلنامه تحقیق در علوم و مهندسی نفت پرداختند. یافته‌های آنان نشان داد که برای هر مقاله بطور میانگین ۱۰/۰۳ و برای هر شماره ۶۷/۸۸ استناد محاسبه شد. از مجموع استنادها، ۴۲/۵٪ به نشریات اختصاص داشت که ۹۵/۹٪ آنها به نشریات لاتین تعلق گرفته بود. ۳۷/۵٪ از استنادات به کتاب‌ها اختصاص داشت که ۹۱/۷٪ آنها مختص کتاب‌های لاتین بوده است. میانگین نیم‌عمر کتاب‌های لاتین مورد استفاده برابر ۱۳/۹ سال، پایان‌نامه و پروژه‌های لاتین برابر ۱۴/۱ سال و نشریات لاتین با ۱۵/۱ سال بیشترین نیم‌عمر را در نگارش مقالات این نشریه به خود اختصاص داده‌اند (۵).

دمرجی‌لو در پژوهش خود به تحلیل استنادی مجلات علمی- پژوهشی حوزه دندانپزشکی پرداخت. یافته‌های وی نشان می‌دهد که پژوهشگران این حوزه در میان منابع اطلاعاتی از مقالات با ۹۰/۱٪ بیشتر از سایر منابع استفاده کرده‌اند. زبان انگلیسی با ۹۳/۹٪ بالاترین میزان منابع مورد استناد را به خود اختصاص داده است (۸).

خالقی و همکاران در پژوهشی به تحلیل استنادی ۲۵۴ مقاله در ۲۴ شماره مجله دانشگاه علوم پزشکی قم پرداختند. یافته‌های آنان نشان داد که در مجموع ۵۸۰۹ مورد استناد در این مقالات به کار رفته است که میانگین ۲۲/۹ استناد برای هر مقاله محاسبه شد. نشریات با ۸۵/۴٪ بیشترین منابع مورد استناد قرار گرفته در مقالات نشریات بوده‌اند. اکثر مقالات به شکل همکاری گروهی تألیف شده و فقط ۴ مقاله تک نویسنده بوده است و زنان به شکل قابل توجهی (۴۰٪) در تألیف مقالات سهیم بودند و مابقی آن را مردان تشکیل می‌دهند که بیانگر میزان مشارکت قابل توجه زنان در حوزه پزشکی است. منابع لاتین با

می‌دهند. داده‌های پژوهش از سایت بانک اطلاعات نشریات کشور (Magiran) و سایت مجله مطالعات کتابداری و علم اطلاعات جستجو شد و علاوه بر این الگوی مشارکت فردی و گروهی نویسندگان و وابستگی سازمانی و رتبه علمی آنها مورد بررسی قرار گرفت. در تحلیل آماری (فراوانی، درصد، میانگین) مقالات، تمام داده‌ها وارد نرم افزار اکسل ۲۰۱۰ شد و یافته‌ها در قالب جدول ارائه شده است.

یافته‌ها

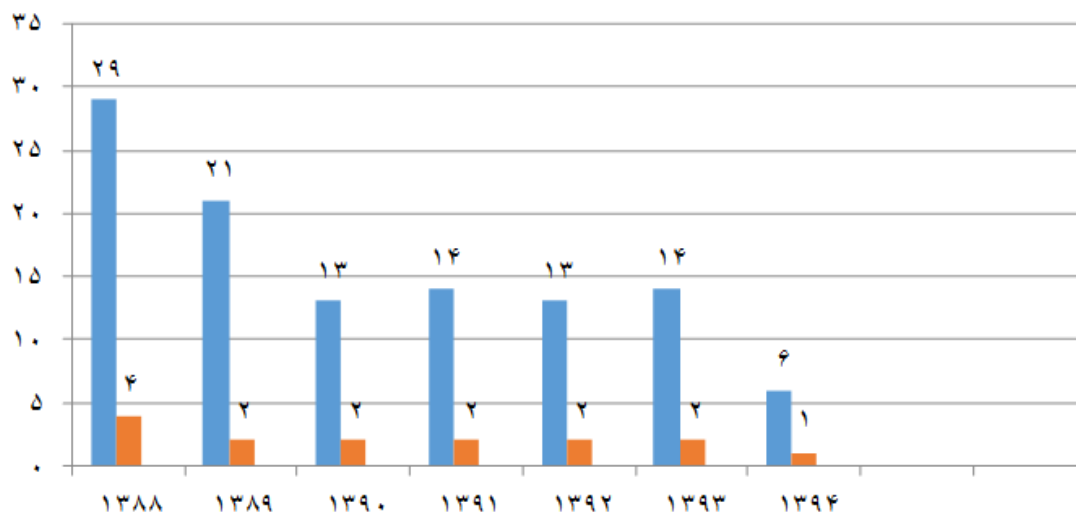
با بررسی ۱۵ شماره دو فصلنامه مطالعات کتابداری و علم اطلاعات بین سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۹۴ مشخص شد که در طول این هفت سال ۱۱۰ مقاله (میانگین مقاله ۱۵/۷۱ در هر سال) منتشر شده است و فاصله زمانی انتشار آن، دو شماره در سال است؛ بجز سال اول که چهار شماره از این مجله منتشر شده است در بقیه سال‌های مورد بررسی، نظم یکسانی در روند انتشار آن دیده می‌شود.

همانطور که داده‌های نمودار (۱) نشان می‌دهد بیشترین تعداد مقاله (۲۹ عنوان) در سال ۱۳۸۸ و کمترین میزان در سال ۱۳۹۴ (۶ عنوان) بوده است. علت آن این بوده است که در سال اول انتشار این مجله، چهار شماره منتشر شده است ولی در سال ۱۳۹۴ زمان انجام این پژوهش، هنوز شش ماه دوم ۱۳۹۴ تمام نشده و هنوز مقالات مربوط به آن شماره (پاییز و زمستان ۱۳۹۴) بر روی سایت مجله قرار نگرفته بود و در بقیه سال‌های مورد بررسی در هر سال دو شماره منتشر شده است. در ۱۵ شماره این دو فصلنامه، تعداد ۱۱۰ مقاله منتشر شده است. تعداد کل استنادات ۱۹۶۳ عنوان بوده است که میانگین ۱۷/۸۴ استناد به ازای هر مقاله و ۱۳۰/۸۶ به ازای هر شماره محاسبه گردید.

(ISC) نمایه می‌شود را بررسی کند تا با مشخص کردن کاستی‌ها و نواقص احتمالی مسئولان و گردانندگان این نشریه را در تدوین برنامه مناسب برای آینده، کمک نماید. تحلیل استنادی، از روش‌های علمی و معتبر برای ارزشیابی مقالات یک نشریه به شمار می‌رود. پژوهش حاضر سعی دارد تا با این روش، مقالات مجله مطالعات کتابداری و علم اطلاعات را از نخستین شماره (بهار ۱۳۸۸) ارزشیابی کند لذا این پژوهش درصدد است با تحلیل استنادی مقالات مجله مطالعات کتابداری و علم اطلاعات نشان دهد که وضعیت مقالات منتشر شده در این مجله از نظر تعداد مقالات، انواع منابع اطلاعاتی مورد استناد، میزان و میانگین کل استنادها، زبان استنادها، مجلات هسته و نویسندگان و کتب پر استناد، الگوی مشارکت و میزان خود استنادی و سطح و رتبه علمی نویسندگان و میزان مشارکت علمی دانشگاه‌ها و موسسات پژوهشی و میزان مشارکت زنان و مردان در تولید مقالات و نیم‌عمر منابع مورد استناد در چه وضعیتی است.

مواد و روش‌ها

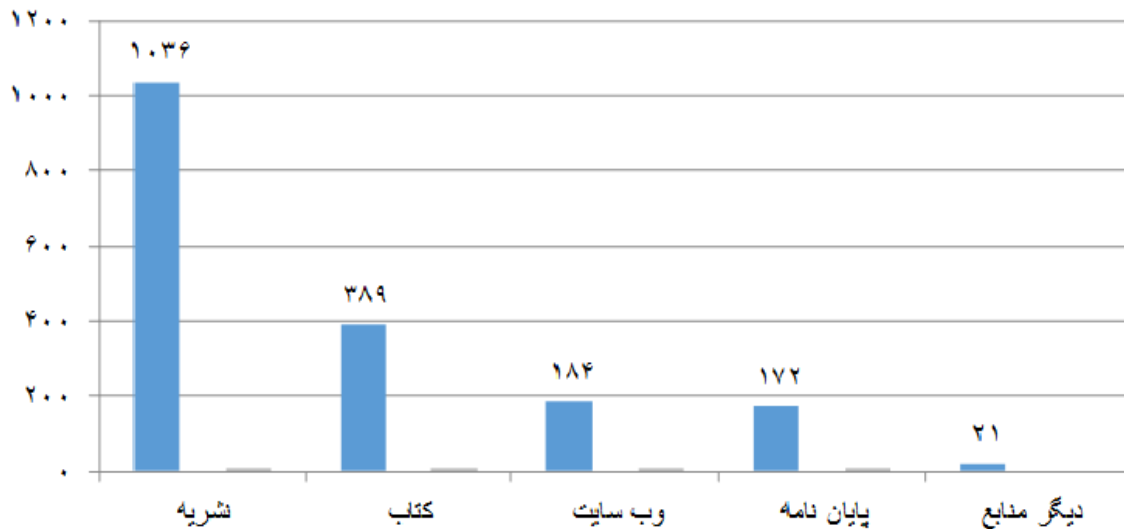
با استفاده از الگوی استنادی در متون علمی می‌توان به الگوی رفتاری پژوهشگران پی برد. به منظور بررسی و تعیین الگوهای استنادی معمولاً از روش تحلیل استنادی که خود زیر شاخه کتابسنجی به شمار می‌رود، استفاده می‌شود. در این بررسی نیز برای ارزیابی مقاله‌ها، به صورت پیمایشی و از روش تحلیل استنادی استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر را ۱۱۰ مقاله منتشر شده در ۱۵ شماره نشریه "دو فصلنامه مطالعات کتابداری و علم اطلاعات" طی سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۹۴ (بهار ۱۳۸۸ الی بهار و تابستان ۱۳۹۴) تشکیل

نمودار ۱: توزیع فراوانی تعداد کل مقالات منتشر شده در دو فصلنامه مطالعات کتابداری و علم اطلاعات طی سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۹۴

۵۲/۷۸٪ بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده‌اند. کتاب‌ها با ۱۹/۸۲٪ در رتبه دوم و وب سایت‌ها با ۹/۳۷٪ در رتبه سوم قرار دارند.

در ۱۱۰ مقاله بررسی شده، ۱۹۶۳ عنوان استناد به کار رفته است که نمودار ۲ فراوانی آثار مورد استناد را نشان می‌دهد. همان گونه که در نمودار ۲ مشخص است، از انواع محل‌های اطلاعاتی نشریه‌ها با

نمودار ۲: انواع منابع اطلاعاتی مورد استناد دو فصلنامه مطالعات کتابداری و علم اطلاعات طی سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۹۴

جدول ۱: میزان استنادهای مقاله‌های مورد بررسی از نظر زبان دو فصلنامه مطالعات کتابداری و علم اطلاعات طی سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۹۴

نوع منبع	فارسی	درصد فراوانی انگلیسی	درصد فراوانی آلمانی	درصد فراوانی فرانسه	درصد فراوانی
نشریه	۳۹۳	۲۰/۰۲	۶۴۲	۳۲/۷۱	۰/۰۵
پایان نامه	۱۴۵	۷/۳۹	۲۷	۱/۳۸	۰
کتاب	۲۵۹	۱۳/۱۹	۱۲۸	۶/۵۲	۰/۱۰
مجموعه مقالات	۵۶	۲/۸۵	۱۰۵	۵/۳۵	۰
وب سایت	۳۱	۱/۵۸	۱۵۳	۷/۷۹	۰
دیگر منابع	۸	۰/۴۱	۱۳	۰/۶۶	۰
جمع هر ستون	۸۹۲	۱۰۰	۱۰۶۸	۱۰۰	۰/۰۵

خود استناد داده است. همچنین فصلنامه مطالعات ملی و سازماندهی اطلاعات با ۶۲ استناد و ماهنامه رهیافت با ۲۵ استناد به ترتیب در رتبه‌های دوم و سوم قرار گرفته و جزء نشریات پراستناد بوده‌اند. در میان نشریات لاتین در منابع و مآخذ مقالات مورد بررسی، نشریه Scientometrics با ۵۱ استناد بیشترین استناد را در بین نشریات لاتین داشته است و در رتبه نخست قرار دارد و نشریات Journal of the American Library Management و Society for Information Science and Technology هر کدام با ۱۹ استناد در رتبه دوم و نشریه Journal of Documentation در رتبه سوم قرار گرفته‌اند.

پراستنادترین نویسنده فارسی، در منابع و مآخذ مقالات دو فصلنامه مطالعات کتابداری و علم اطلاعات، طی سال‌های مورد بررسی، به ترتیب فریده عصاره با ۵۵ استناد در رتبه اول و رحمت الله فتاحی با ۲۱

با توجه به داده‌های جدول فوق در ۱۱۰ مقاله مورد بررسی، تعداد ۱۹۶۳ مورد استناد به منابع فارسی و لاتین وجود داشته است که ۵۴/۵۶٪ کل استنادها به منابع لاتین (انگلیسی و آلمانی و فرانسوی) و ۴۵/۴۴٪ استناد به منابع فارسی صورت گرفته است. همانگونه که مشاهده می‌شود میزان استناد به منابع لاتین بیشتر از منابع فارسی است و تنها پایان نامه‌ها و کتاب‌های فارسی به نسبت بیشتری از پایان نامه‌ها و کتاب‌های لاتین مورد استناد قرار گرفته‌اند. همچنین، از ۱۹۶۳ منبع مورد استناد، ۱۰۳۶ مورد نشریات بوده که به طور متوسط ۵۲/۷۸٪ از منابع را تشکیل داده‌اند. از این تعداد ۶۰/۱۱٪ از استنادات به مجلات لاتین و ۴۴/۰۶٪ به مجلات فارسی اختصاص گرفته است. فراوانی و درصد استناد به سایر منابع در جدول ۱ آمده است. نتایج همچنین نشان داد که، در میان نشریات فارسی مورد استناد طی سال‌های مورد بررسی، فصلنامه کتابداری و اطلاع رسانی با ۶۹ استناد بیشترین استناد را به

مقالات مطالعات کتابداری و علم اطلاعات ۵۵/۱۹٪ و سهم مشارکت زنان ۴۴/۸۱٪ می‌باشد، بدین ترتیب سهم مشارکت مردان از زنان بیشتر می‌باشد. نویسندگانی که حداقل ۳ مقاله در مجله مطالعات کتابداری و علم اطلاعات نوشته‌اند، نویسندگان مقاله‌های این دو فصلنامه محسوب می‌شوند. به منظور جلوگیری از حجم زیاد داده‌ها از ارائه نام آنان خودداری شده است که فریده عصاره با ۱۳ مقاله و عبدالحسین فرج پهلوی با ۱۱ مقاله و زاهد بیگدلی و مرتضی کوبی هر کدام ۷ مقاله، در رتبه‌های اول تا سوم قرار دارند و غلامرضا حیدری با ۶ مقاله و نجلا حریری با ۵ مقاله و عبدالحمید معرف زاده با ۴ مقاله و زهیر حیاتی، نصرت ریاحی نیا، فرامرز سهیلی، سعیده ابراهیمی و محمدمین عرفان منش هر کدام با ۳ مقاله جزء نویسندگان فعال می‌باشند.

همچنین در نگارش مقالات مورد بررسی، ۲۴۱ نفر شرکت داشتند. از این میان، ۲۳ مقاله یک نویسنده‌ای، ۵۴ مقاله دو نویسنده‌ای، ۲۳ مقاله سه نویسنده‌ای، ۹ مقاله چهار نویسنده‌ای و ۱ مقاله پنج نویسنده‌ای بودند و در مجموع ۷۹/۰۹٪ از مقاله‌ها به صورت همکاری گروهی تألیف شده و فقط ۲۰/۹۱٪ از مقاله‌ها به صورت انفرادی (تک نویسنده) تولید شده است.

جدول ۲: توزیع فراوانی میزان خوداستنادی مولفان مقالات دو فصلنامه مطالعات کتابداری و علم اطلاعات طی سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۹۴

شاخص	مطالعات کتابداری و علم اطلاعات
تعداد مقالات بررسی شده	۱۱۰
تعداد مقالات دارای خوداستنادی	۳۶
میزان مقالات دارای خوداستنادی به درصد	۳۲/۷۲
استادهای مقالات بررسی شده	۱۹۶۳
تعداد خود استنادی	۱۰۰
میزان خود استنادی به درصد	۵/۰۹
تعداد نویسندگان مقالات	۲۴۱
تعداد نویسندگان خوداستنادگر	۸۱
میزان نویسندگان خوداستنادگر به درصد	۳۳/۶۰

دانشگاه‌های یو ام مالزی، شاهد، پیام نور کرمانشاه، آزاد واحد تهران شمال هر کدام با ۳ نفر نقش کمتری در تولید مقاله‌های این مجله را بر عهده داشته‌اند و ضمناً دانشگاه‌ها و موسسات پژوهشی که میزان مشارکت آن‌ها کمتر از ۳ بار مشارکت بود از محاسبه حذف گردیده است.

بیشترین نیم‌عمر منابع مربوط به کتاب‌های لاتین هست که ۱۴ سال و ۲ ماه می‌باشد و کمترین میزان نیز به نشریات فارسی اختصاص دارد که به ۸ سال و ۱ ماه بر می‌گردد و نیم‌عمر پایان‌نامه‌های لاتین ۱۱ سال و ۲ ماه و پایان‌نامه‌های فارسی ۹ سال می‌باشد از طرف دیگر نیم‌عمر نشریات لاتین با ۱۱ سال و ۳ ماه بیشتر از نشریات فارسی با ۸ سال و ۱ ماه می‌باشد و کتاب‌های لاتین با نیم‌عمر ۱۴ سال و ۲ ماه بیشتر از کتاب‌های فارسی با ۱۰ سال و ۱ ماه می‌باشد.

استاد و عبدالحسین فرج پهلوی با ۱۶ استناد در رتبه‌های بعدی قرار دارند و در مورد پراستنادترین نویسنده‌گان لاتین، نتایج نشان داد در منابع و مآخذ مقالات دو فصلنامه مطالعات کتابداری و علم اطلاعات، طی سال‌های مورد بررسی، به ترتیب Garfield E. با ۱۰ استناد در رتبه اول و Zins C. با ۸ استناد و Fisher, Karen E با ۶ استناد در رتبه‌های بعدی قرار دارند. در بین کتاب‌های فارسی مورد استناد، کتاب "از کتابسنجی تا وب سنجی: تحلیلی بر مبانی، دیدگاه‌ها قواعد و شاخص‌ها" با ۱۰ استناد بیشترین استناد را داشته است و "دایره المعارف کتابداری و اطلاع رسانی" با ۷ استناد و کتاب "روش‌های پژوهش در کتابداری و اطلاع‌رسانی" با ۵ استناد در رتبه‌های بعدی قرار دارند. در بین کتاب‌های لاتین مورد استناد نیز کتاب Introduction to Informetrics: Quantitative Methods in Library, Documentation and Information Science با ۷ استناد بیشترین استناد را داشته است و کتاب Theories of information Library and Information Behavior با ۵ استناد و کتاب Center management با ۳ استناد در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

از مجموع ۲۴۱ نویسنده‌ای که در این دوره ۷ ساله با دو فصلنامه مطالعات کتابداری و علم اطلاعات همکاری داشته‌اند، تعداد ۱۳۳ نفر مرد و ۱۰۸ نفر زن بوده‌اند، به این ترتیب سهم مشارکت مردان در تولید

همانطور که داده‌های جدول شماره ۲ نشان می‌دهد میزان خوداستنادی ۵/۰۹٪ بوده است.

نتایج نشان داد که بیشترین وابستگی سازمانی نویسندگان مقاله‌ها طی سال‌های مورد بررسی به ترتیب، دانشگاه شهید چمران اهواز با ۸۸ نفر نویسنده، دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات تهران با ۱۱ نفر نویسنده و دانشگاه‌های شیراز، الزهرا (س) و یزد هر کدام با ۹ نفر نویسنده و دانشگاه خوارزمی با ۸ نفر نویسنده بیشترین مشارکت و نقش را داشته و سایر دانشگاه‌ها، سازمان‌ها و موسسات پژوهشی ارائه‌کننده مقاله‌ها مثل دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز با ۷ نفر و دانشگاه اصفهان، فردوسی مشهد، نهاد کتابخانه‌های عمومی استان خوزستان هر کدام ۶ نفر و دانشگاه‌های تهران، آزاد واحد همدان، علوم پزشکی اصفهان هر کدام ۵ نفر و دانشگاه علوم پزشکی بوشهر با ۴ نفر و

بحث و نتیجه گیری

در پژوهش انجام شده، استنادات ۱۱۰ مقاله منتشر شده در ۱۵ شماره دو فصلنامه مطالعات کتابداری و علم اطلاعات از بهار ۱۳۸۸ تا بهار و تابستان ۱۳۹۴ مورد بررسی قرار گرفت. همه مقالات مورد بررسی، تألیفی بودند. گرچه از منابع انگلیسی و آلمانی و فرانسوی برای غنی سازی مطالب استفاده شده، اما مقاله ترجمه‌ای در این مجله دیده نمی‌شود. تعداد استنادات منابع مورد بررسی ۱۹۶۳ است، میانگین تعداد استنادات، $7/94 \pm 17/84$ استناد به ازای هر مقاله و $130/86$ به ازای هر شماره بوده است. از این لحاظ این نشریه وضعیت مناسب‌تری نسبت به مجله کتابداری و اطلاع رسانی (محمدی و همکاران) (۷) و مجله تحقیق در علوم و مهندسی نفت (پاکدامن و همکاران) (۸) دارد. اما مجله علوم پزشکی قم (خالقی و همکاران) (۱۰) از این لحاظ (۲۲/۹) استناد برای هر مقاله و مجله تربیت اسلامی (محمدی و همکاران) (۱۲) (۲۶/۶۴) استناد برای هر مقاله وضعیت بهتری نسبت به این مجله دارند. در بررسی انواع محمل‌های اطلاعاتی مشخص شده است که نشریات ۱۰۳۶ استناد (۵۲/۷۸٪) بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده‌اند، در رتبه‌های بعد کتاب‌ها ۳۸۹۹ استناد (۱۹/۸۲٪) و وب سایت‌ها (۹/۳۷٪) و پایان نامه‌ها با ۱۷۲ استناد (۸/۷۶٪) و دیگر منابع با ۲۱ استناد (۱۰/۰۷٪) قرار دارند. در این بخش از یافته‌ها، بین یافته‌های عصاره (۶)، محمدی و همکاران (۷)، پاکدامن و همکاران (۸)، دمرلوچی (۹)، خالقی و همکاران (۱۰) همخوانی دارد ولی با یافته‌های محمدی و همکاران (۱۲) همخوانی ندارد. از آنجا که نشریه‌ها با فراوانی ۱۰۳۶ استناد (۵۲/۷۸٪) و بیش از نیمی از استنادهای منابع مورد بررسی را شامل می‌شوند، این نشان‌دهنده آن است که نویسندگان مقاله‌های این دو فصلنامه، مقاله محور هستند و این تعداد استناد حاکی از آن است که نویسندگان حوزه علم اطلاعات و دانش شناسی به ویژه مولفان مقاله‌های این نشریه «مقاله محور» هستند و دلیل تازگی و روزآمدی بیشتر مقالات نشریات در مقایسه با کتاب و سایر منابع اطلاعاتی بوده است.

با آنکه وب سایت‌ها در مرتبه سوم قرار دارند، میزان استناد به این گونه منابع کم است (۹/۸٪)؛ دلیل این امر ممکن است آشنایی کمتر نویسندگان و پژوهشگران با این گونه منابع، شیوه‌های دسترسی به آنها و نیز نگارش اطلاعات کتاب‌شناسی این منابع باشد.

یکی دیگر از نکات حائز اهمیت در این بخش، پایین بودن میزان استناد به پایان‌نامه‌های مورد استفاده و سایر منابع (آمار و گزارش) بود. پایان‌نامه‌ها از منابع با ارزش اطلاعاتی هستند که دکتر دینانی (۱۵) استاد علم اطلاعات و دانش شناسی و عضو هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد از آن به عنوان «گنج ناشناخته رها شده» یاد می‌کند و معتقد است که «میزان استفاده از پایان‌نامه‌ها در مقالات بسیار اندک است. وی معتقد است که محبوس ماندن محتوای پایان‌نامه‌ها در قالب اولیه و در مکان ارائه خود، دسترسی هدف اصلی تولید دانش داخلی و دسترس پذیری آن را غیر ممکن می‌سازد. عدم توجه به محتوای پایان‌نامه‌ها و عدم استفاده از محتوای آنها باعث شده همه ساله بخش قابل توجهی از

بودجه مملکت دور ریخته شود» (۱۶). این استفاده اندک از محتوای پایان‌نامه‌ها سخن حری را در اذهان تداعی می‌کند که «پایان‌نامه‌های دانشگاهی در میان منابع گوناگون پیوسته غریب مانده‌اند» (۱۶). در این بخش از یافته‌ها، با میزان استناد بسیار کم یافته‌های پاکدامن و همکاران (۸) با ۴/۴٪ محمدی و همکاران (۱۲) با ۲/۴٪ همخوانی دارد.

بررسی زبانی منابع اطلاعاتی مورد استفاده نشان داد که منابع انگلیسی زبان با ۵۴/۴۱٪ بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده‌اند و در رتبه‌های بعدی به ترتیب منابع فارسی زبان با ۴۵/۴۴٪ و منابع آلمانی با ۰/۰۵٪ و منابع فرانسوی زبان ۰/۱۰٪ قرار دارند. استناد به منابع انگلیسی زبان در سطح خوبی قرار دارد و این میزان آشنایی محققان به این زبان و همچنین اهمیت منابع انگلیسی زبان را در این حوزه علمی می‌رساند. در این بخش از یافته‌ها، بین یافته‌های عصاره (۶)، محمدی و همکاران (۷)، پاکدامن و همکاران (۸)، دمرلوچی (۹) و خالقی و همکاران (۱۰) همخوانی دارد، اما با یافته‌های محمدی و همکاران (۱۲) همخوانی ندارد.

از مجموع ۲۴۱ نویسنده‌ای که در این دوره ۷ ساله با دو فصلنامه مطالعات کتابداری و علم اطلاعات همکاری داشته‌اند، تعداد ۱۳۳ نفر مرد و ۱۰۸ نفر زن بوده‌اند، به این ترتیب سهم مشارکت مردان در تولید مقالات مجله مطالعات کتابداری و علم اطلاعات ۵۵/۱۹٪ و سهم مشارکت زنان ۴۴/۸۱٪ می‌باشد، بدین ترتیب سهم مشارکت مردان از زنان بیشتر می‌باشد در این بخش از یافته‌ها، با یافته‌های محمدی و همکاران (۷)، خالقی و همکاران (۱۰) و گرامی راد و همکاران (۱۱) همخوانی دارد.

در زمینه الگوی مشارکت نویسندگان به صورت انفرادی و گروهی، در مجموع ۷۹/۰۹٪ از مقاله‌ها به صورت گروهی و تنها ۲۱٪ از مقاله‌ها به صورت انفرادی (تک نویسنده) تولید شده است. از آنجا که پژوهش‌های گروهی در مقایسه با تحقیقات انفرادی، از سرعت، دقت و جامع نگری بیشتری برخوردار بوده است و نتایج به مراتب بهتری تولید می‌کند (۱۷)؛ این در حالی است که آمارهای به دست آمده نشان می‌دهند که در این نشریه، روحیه مشارکت گروهی و جمعی بر فردی غلبه داشته است و این موضوع یک مزیت برای این نشریه و نویسندگان مقاله‌های آن به شمار می‌آید. این بخش از یافته‌ها، با نتایج و یافته‌های خالقی و همکاران (۱۰)، گرامی راد و همکاران (۱۱) و Tiew و همکاران (۱۴) همخوانی دارد ولی با یافته‌های محمدی و همکاران (۷) و Buttler (۱۳) همخوانی ندارد.

بر اساس یافته‌های این پژوهش، بیشترین میزان مشارکت در تألیف مقالات مجله مطالعات کتابداری و علم اطلاعات، به ترتیب رتبه علمی دانشجویان و محققان با ۳۸٪، استاد با ۱۹/۵۱٪، استادیار با ۱۹/۰۹٪ و دانشیار با ۱۲/۰۳٪ تعلق داشت و کمترین میزان متعلق به مربیان با ۱۱/۲۰٪ بود.

خوداستنادی‌های مولف و مجله یکی از انواع ارجاع است و بخش نسبتاً بزرگی از کل استنادها را تشکیل می‌دهند. تقریباً اکثر مجلات

۱۴/۱ سال همخوانی دارد. این نتایج حاکی از آن است که منابع انگلیسی زبان از روزآمدتری کمتر و درعین حال قوام بیشتری برخوردار بوده‌اند. دریافت منابع انگلیسی روزآمد نیازمند صرف هزینه است و شاید یکی از دلایل بالا بودن نیم‌عمر منابع انگلیسی همین امر باشد. نتیجه‌ی کلی اینکه هر چند مقالات منتشر شده در دو فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات کتابداری و علم اطلاعات از نظر الگوی نویسندگی از وضعیت مطلوبی برخوردارند، ولی با توجه به استفاده محدود از منابع روزآمد بالا بودن نیم‌عمر منابع به نظر می‌رسد که سازمان مادر نیاز به اتخاذ معیارهایی جهت بهبود الگوی رفتار اطلاع‌یابی مولفان دارد و این امر می‌تواند به انجام پژوهش‌های گسترده‌تری در حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی کمک کند.

با توجه به اینکه یکی از مشکلات اصلی پژوهش حاضر، ناقص بودن اطلاعات کتاب‌شناختی آثار مورد استناد بود، پیشنهاد می‌شود، نشریه بر اساس استانداردهای جهانی از جمله (Chicago, APA و Vancouver) دستورالعملی تهیه کرده و از نویسندگان بخواهد تا منابع مورد استناد خود را برابر این الگوها تنظیم کنند و از منابع جدید (تاریخ انتشار آنها کمتر از ۷ سال باشد) استفاده کنند و سپس درج مشخصات کامل وابستگی سازمانی نویسندگان شامل نام دانشگاه (موسسه)، دانشکده، سازمان، در پانویس مقاله، جهت ایجاد امکان بررسی همکاری گروهی از موارد ضروری هر مقاله باشد.

تشکر و قدردانی

از جناب آقای پروفسور زاهد بیگدلی به خاطر راهنمایی‌های ارزنده ایشان در این مقاله تشکر و قدردانی می‌گردد.

یا نویسندگان با توجه به ماهیت انباشتگی پژوهش‌های فردی حداقل چند ارجاع به آثار قبلی خود دارند. بنابراین استناد به خود ممکن است به عنوان یک رویه طبیعی و قابل قبول در نظر گرفته شود. در گزارش‌های استنادی نشریات (JCR) موسسه اطلاعات علمی حداکثر نرخ خوداستنادی ۲۰٪ است و در پژوهش‌های دیگر از ۳ تا ۳۶ درصد گزارش شده است (۱۸). در بررسی میزان خوداستنادی مولفان یافته‌ها نشان داد که این میزان در مقاله‌های دو فصلنامه مطالعات کتابداری و علم اطلاعات ۵/۰۹٪ است که این میزان از خوداستنادی با توجه به گزارش‌های استنادی نشریات (JCR) موسسه اطلاعات علمی در یک نشریه علمی-پژوهشی مطلوب می‌باشد.

بررسی نیم‌عمر منابع نشان داد که، کتاب‌های مورد استناد در این مقاله‌ها چه کتاب‌های فارسی و چه کتاب‌های لاتین، بیش از ۱۰ سال از عمر تالیف آنها می‌گذرد. این امر در نشریات لاتین هم حاکم است و نیاز است داوران و مسئولان نشریه به استفاده از منابع جدید و روزآمد توجه بیشتری داشته باشند و نویسندگان را وادار کنند که از منابع جدید استفاده کنند. کمترین نیم‌عمر مربوط نیز به نشریات فارسی است که بیش از ۸ سال است که این رقم هم بالاست و جا دارد به منابع جدید توجه بیشتری شود.

بالا بودن نیم‌عمر کتاب‌های مورد استناد مختص این پژوهش نبوده، بلکه نویسندگان حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی نیز در مجلات علم اطلاعات و دانش‌شناسی از کتاب‌های بالای ۱۴ سال نیم‌عمر استفاده کرده‌اند؛ این پژوهش با یافته‌های محمدی و همکاران (۷) که نیم‌عمر کتاب‌های لاتین با ۱۴ سال و ۲ ماه و پاکدامن و همکاران (۸) که نیم‌عمر کتاب‌های لاتین با ۱۳/۹ سال و پایان‌نامه‌های لاتین با

References

1. Soltani Sh. An introduction to Iranian library journals. *Book Quarterly* 1998; 9(1): 65-87. Available at: http://nastinfo.nlai.ir/article_1006.html. [In Persian]
2. Osareh F. The brief Survey of bibliometrics. *Book Quarterly* 1997; 8(4): 90-7. Available at: http://nastinfo.nlai.ir/article_1059.html. [In Persian]
3. Horri A, Neshat N. Citation Behavior of authors contained in the journals Psychology and Educational Sciences Tehran University. *Journal of Psychology and Educational Sciences Tehran University* 2002; 32(2): 1-33. Available at: https://jpsyedu.ut.ac.ir/article_10609.html. [In Persian]
4. Rahmati M. The survey of overlap rate of Qazvin university libraries periodicals titles [Thesis (M Sc)]. Qazvin: Islamic Azad University Science and Research Branch; 2001. [In Persian]
5. Pakdaman N, Alavi Sf. Citation analysis of Articles quarterly research in oil engineering and science. *Quarterly journal of knowledge studied* 2010; 2(8): 29-60. Available at: http://www.iaujournals.ir/article_520677.html. [In Persian].
6. Osareh F. Study the status of Persian cited in medical journals, journals of Medical School, University of Tehran, Shahid Beheshti and Mashhad in 1975- 1986. [Thesis (MSc)]. Tehran: University of Tehran; 1986. (In Persian).
7. Mohammadi M, Mottaghi Dadgar A. A citation analysis of articles published in 30 issues of "Library and Information Science Journals" between the years 1997- 2005. *Library and Information Science quarterly* 2006; 10(2): 7-36. Available at: http://lis.aqr-libjournal.ir/article_43931.html. [In Persian]
8. Damerchiloo M. Selection of Core Dental Journals using Citation Analysis of Scientific Journals in the Field of Dentistry. *J Dent Sch* 2013; 31(4): 253-63. Available at: <http://jds.sbm.ac.ir/article-1-1181-en.html>. [In Persian]
9. Khaleghi N, Latifi L, Alipour Nodoushan Kh. Citation analysis of articles of the Journal of Qom University of Medical Sciences during 2007-2013. *Qom Univ Med Sci J* 2014; 8(5): 74-80. Available at: <http://journal.muq.ac.ir/article-1-404-fa.html>. [In Persian]
10. Gerami rad F, Mohammadi M, Sarlak N. Content analysis of scientific journals of accounting and financial published between 2009- 2012. *Scientific- Research journal of Accounting* 2014; 7(23): 105-21. Available at: http://jma.srbiau.ac.ir/article_5754_566.html. [In Persian]
11. Mohammadi M, Hassan khani M, Omid M. Content analysis of the articles published in Islamic education bi-quarterly (1384-1394). *Biquarterly Journal of Islamic education* 2015; 10(21): 151-68. Available at: http://islamic.edu.rihu.ac.ir/article_1311_253.html. [In Persian].
12. Buttlar L. Information Sources in Library and Information Science Doctoral Research. *Library & Information Science Research* 1999; 21(2): 227-45. Available at: [https://doi.org/10.1016/S0740-8188\(99\)00005-5](https://doi.org/10.1016/S0740-8188(99)00005-5).
13. Tiew WS, Kaur K. Citation Analysis of Journal of Natural Rubber Research 1988- 1997. *Malasian Journal of Library and Information Science* 2000; 5(2): 45- 6. Available at: <http://e-journal.um.edu.my/public/article-view.php?id=3684>.
14. Dyani MH. Fundamental discussions in library and information science of Iran: Ten articles. Mashhad: library digital; 2000 [In Persian].
15. Horri A. The important of thesis information. In: *A Review of information and information science*. Tehran: Iran public libraries Foundation Research & Innovation Office; 2013.p.223. [In Persian]

16. Rezayat Gh. Content and Citation Analysis of Articles Published Research in Islamic educational affairs quarterly 2015; 23(26): 105-38. Available at: <http://journals.ihu.ac.ir/index.php/iej/article/view/7597>. [In Persian].
17. Torabian R. Studying the relation between self-citation and impact factor in open access journals of ISI and DOAJ databases in the field of Science. Quarterly Journal of Knowledge Studies 2009; 2(6): 25-33. Available at: http://qje.iau-tnb.ac.ir/article_520714_en.html. [In Persian]
18. Jahani MA, Yaminfiroz M. Self-citation of Medical and Non-medical Universities in Northern Iran. ACTA INFORM MED 2016; 24(6): 401-4. Available at: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5203748/>